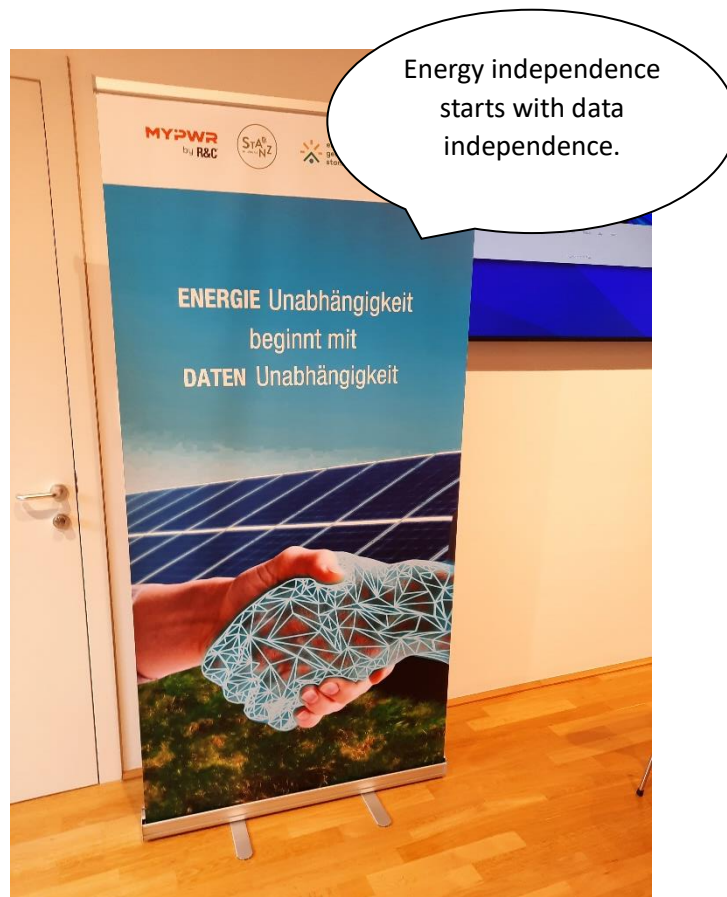

Euroopan älykkäät kylät pilotti observatorio:

Advancing Smart Village strategies and Supporting Renewable Energy Communities

Graz, Itävalta 10.-13.5.2023

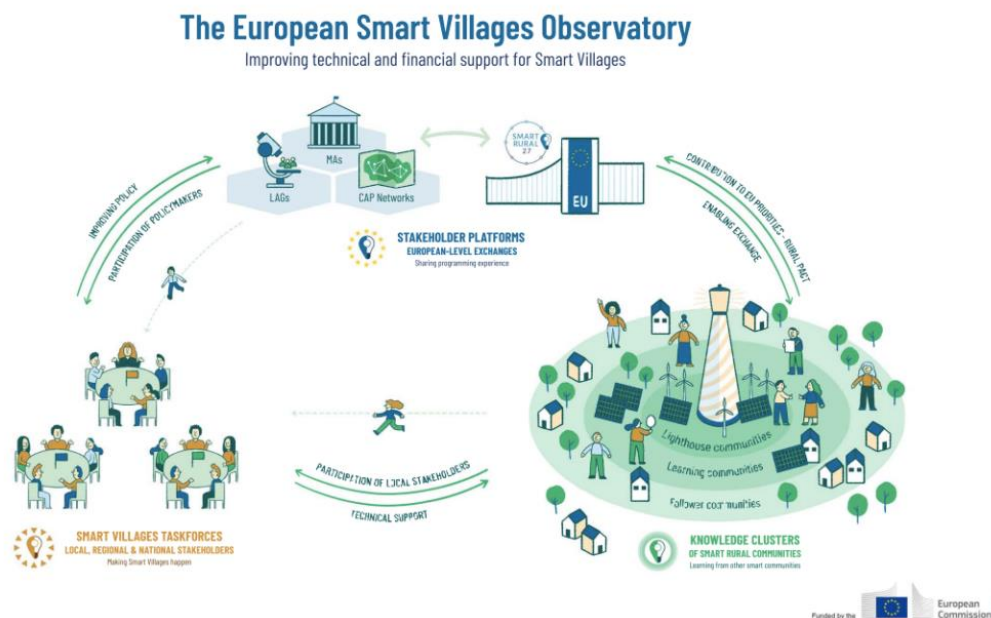
Ekotekoja -hankkeen verkostotapaaminen ja opintomatka

Tausta:

Ekotekoja -ympäristön ja ilmaston parantamiseksi kohti hiilineutraalia Pohjois-Savoa Mansikan alueella -hankkeen tavoitteisiin on kirjattu uusiutuvien ja hajautettujen energiaratkaisujen sekä energiaomavaraisuuden edistäminen.

Euroopan komission **Smart Rural 27 -hanke** kokoaa Euroopan maaseutualueiden toimijoita verkostoihin, joiden tarkoituksena on tukea älykkäiden kylien muodostumista ja kehitystä.

Smart Rural 27 järjestää ja koordinoi mm. (Älykkäiden) maaseutuyhteisöjen tietoklustereita, kansallisia työryhmiä ja Euroopan (älykkäiden kylien) sidosryhmien foorumeita, jotka ovat Euroopan älykkäiden kylien observatorio älykkäiden kylien teknisen ja taloudellisen tuen lisäämiseksi.

Smart Rural 27 -hanke on perustanut keväällä 2023 Älykkäiden maaseutuyhteisöjen tietoklusterin uusiutuvat energian yhteisöistä (Knowledge Cluster on renewable energy communities). Energiaklusterin tavoitteena on löytää ratkaisuja ajankohtaisiin haasteisiin: ilmastokriisiin, energiakriisiin, hintojen nousuun, energiaköyhyydestä kärsiville kotitalouksille.

Lisää tietoa klusterista: <https://www.smartrural27.eu/cluster-on-renewable-energy-communities/>

Käsitteitä

Energiayhteisö: Energiayhteisöllä tarkoitetaan yhteisöä, jossa sen jäsenet investoivat yhdessä pientuotantolaitokseen ja jakavat sillä tuotettua energiaa yhteisön jäsenille. Energiayhteisön avulla sen jäsenet pystyvät itse tuottamaan osan käyttämästään energiasta esimerkiksi aurinkovoimalalla ja osallistumaan ylituotetulla energialla energiemarkkinoille tai varastoimaan ylituotettua energiaa energiavarastoon myöhempää tarvetta varten. Osallistumalla energiayhteisöön sen jäsenet voivat investoida suurempaan voimalaitokseen ja energiavarastoon, kuin yksittäinen asiakas. Tätä kautta yhteisön jäsenet voivat hyötyä taloudellisesti, kasvattaa puhtaamman energian arvoja ja parantaa paikallisesti sähkön toimitusvarmuutta. (TEM, 2018)

Älykkäät kylät: EU:n toimet älykkäille kylille on Euroopan komission huhtikuussa 2017 käynnistämä aloite, jossa panostetaan tulevaisuuden kyliin ja halutaan huomioida digitalisaatiota edistävien investointien, saavutettavuuden ja osaamisen tukeminen. Aloitteessa kannustetaan löytämään aivan uusia ja keskenään risteäviä polkuja maaseudun kehittämisen, aluekehityksen, tutkimuksen, liikenteen, energian ja digitaalisen politiikan sekä eri rahastojen aloilla. (<https://maaseutu.fi/alykkaat-kylat/>)

Smart Rural27 -hanke: Euroopan komissio käynnisti 2000-luvun älykkäitä maaseutualueita koskevan toisen valmistelutoimen (lyhyesti nimeltään Smart Rural 27 -hanke) joulukuussa 2020 tavoitteenaan "valmistaa jäsenvaltioita ja maaseutuyhteisöjä yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) täytäntöönpanoon. Hanke tukee uusien älykkäiden kylien syntymistä kaikkialla Euroopan unionissa. Smart Rural 27 -hanke rakentuu vahvasti aikaisempiin "älykkäisiin" toimiin, kuten Smart Eco-social Villages -pilottihankkeeseen ja Smart Rural 21 -hankkeeseen. (<https://www.smartrural27.eu/>)

Smart Rural 27 "Knowledge Cluster on renewable energy communities" verkostoitumis- ja opintomatka Graziin, Itävaltaan 11.5.-12.5.2023

Smart Rural 27 -projekti järjestää hankkeen aikana verkostoitumis- ja tiedonvaihto tilaisuuksia verkossa sekä livetapahtumina.

Vuonna 2023 on järjestetty:

- Maaliskuussa ensimmäinen kokoontuminen verkossa, klusterin esittely ja jäsenten esittely
- Huhtikuussa toinen kokoontuminen verkossa, Søren Hermansen esitteli Samsøn saaren (Tanska) energiayhteisöä klusterille
- Toukokuussa "European Smart Villages Observatory" livetapahtuma Grazissa (Itävalta) ja tutustuminen paikanpäällä Stanzin energiayhteisöön

EKOTEKOJA -hankkeen tavoitteet opintomatkalle:

- Uusia ideoita Älykkäät kylät teeman toteuttamiseksi Mansikan alueella
- Tutustuminen energiayhteisöön: kuinka on osallistettu eri toimijoita, rahoitus, tekninen toteutus
- Verkostoituminen muiden, erityiset Leader toimijoiden kanssa uusien hankkeiden suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi, ja hajautettujen energiajärjestelmien lisäämiseksi Mansikan alueella osana Älykkäät kylät teemakokonaisuutta.

Osallistujat: Opintomatkalla mukana olivat Ekotekoja -hankkeen projektipäällikkö Jaana Oikarinen sekä Kangaslammin kyläyhteisön puheenjohtaja Olli-Pekka Kähkönen, joka on myös Savonian energiatekniikan yliopettaja. Tapaamiseen valittiin jokaisesta organisaatiosta enintään kaksi edustajaa.

Matkaohjelma:

Torstai 10.5.2023

Matkustuspäivä Suomesta Itävaltaan, Grazin kaupunkiin.

Perjantai 11.5.2023

Euroopan Älykkäiden kylien pilotti observatorion tapaaminen, Weitzer hotellissa Grazin keskustassa

Meeting of the European Smart Villages Pilot Observatory

Advancing Smart Village strategies and Supporting Renewable Energy Communities

Agenda

11-12 May 2023

Day 1, 11 May 2023, 8.30 – 18.00

Timing	Agenda item
8.30 – 9.30	Welcome by the • Styrian Regional Authority & Regional Administration, <i>Günther Monschein (Department of State and Regional Development)</i> • Stanz im Mürztal, <i>Fritz Pichler (Mayor of Stanz)</i> • Ministry for Agriculture, <i>Michael Fischer (Expert)</i> • Federal Ministry for Climate Protection, Environment, Energy, Mobility, Innovation and Technology, <i>Florian Galler (Energy Market and Statistics Department)</i> • DG Agriculture and Rural Development (European Commission) <i>Margaret Bateson-Missen (Head of Unit) (online)</i> Who is in the room? Ice-breaker
9.30 – 10.30	The Role & Structure of the European Smart Villages Pilot Observatory, presentation by <i>Edina Ocsko (E40, Project Coordinator)</i> Overview of taskforces, presentation by <i>Katrina Idu (E40)</i> Interventions from Taskforce representatives • Poland presentation by <i>Andrzej Halasiewicz (SR27 National expert)</i> • Latvia presentation by <i>Zanda Dimanta-Svilpe (SR27 National expert)</i> • Finland presentation by <i>Kim Smedslund (SR27 National expert)</i>
10.30 – 11.00	Coffee Break
11.00 – 11.30	Introduction to the workshops (and finding your WS room)
11.30 – 13.15	Parallel workshops with different groups of stakeholders to discuss Smart Village implementation issues, needs and how the Smart Village Observatory can respond to these: • Rural Communities and Smart Villages: How to support rural communities in developing and realising Smart Village strategies. The practice of knowledge clusters. <i>Presenter: Klara Hoss (Alsó-mocsolád, HU)</i> • LEADER & Smart Villages: How LEADER/CLLD Local Action Groups can support the emergence of smart village strategies and projects? <i>Presenter: Kroflic Primož (LAG Raznolikost podeželja, SL)</i> • Smart Villages in the CAP Strategic Plans: How to support the implementation of Smart Villages CAP interventions? How could CAP Networks support the work of CAP MAs through capacity building and networking?; <i>Presenter: Miklós Maácz (Ministry of Agriculture of Hungary) & Backgren Ann-Sofi (Finnish Rural Network - CAP-network)</i>
13.15 – 14.15	Lunch
14.15 – 14.45	Quick feedback on workshop outcomes
14.45 – 15.15	Panel discussion with <i>Michael Fischer (SR27 National Expert - AT)</i>, <i>Jaana Oikarinen (LAG Mansikaa, FI)</i>, <i>Paweł Krzeczunowicz (Polish National Rural Network)</i>, <i>Peter Plant (Torup & LAG Halsnæs-Gribskov)</i>

Timing	Agenda item
15.15 – 16.00	Observatory Knowledge Cluster Work: Renewable Energy Communities - Stanz Energy Community, Fritz Pilcher & Rainer Rosegger - Haradsback Energy Plans, Hans-Olof Stalgren Q&A
16.00 – 16.30	Coffee
16.30 – 17.45	Workshops on 'How to engage community members in local smart actions and social innovations'. Interventions & hosts of discussion tables: - Peter Plant (Torup, DK): Local Engagement: How and why? - Philip Donner (Luoteis-Kuhmon, FI): How to create engagement through village networks? - Rainer Rosegger (Stanz, AT): Engaging community members in renewable energy community and other local actions through the Local Agenda 21 process - Ilvi Ašmane (Aizkraukle District Partnership / Ērberģe village, LV): Selonian Islands: Strengthening community leaders - Ivona Prar (Samso, DK): What's in it for me? - Community engagement in Samso - Günther Monschein (Styria, AT): Smart municipal and city center development
17.45 – 18.00	Closure of the Day
19.30	Dinner

Yhteenveto seminaaripäivästä:

Aamupäivän esittelyjen jälkeen (paikalliset ja Euroopan komission edustajat, Smart Rural 27) keskustelua käytiin Älykäs kylä -prosessin edistämisestä Euroopan maaseutualueilla. Työpajoissa mietittiin mm. kuinka paikallisia yhteisöjä voidaan tukea Älykäs kylä -strategioiden kehittämisessä, kuinka Leader -toimintaryhmät voivat auttaa strategioissa ja hankkeissa, sekä kuinka Älykäs kylä konseptin toteuttamista voidaan tukea CAP verkostoiden ja strategisten suunnitelmien toimesta.

Eri työpajoissa tuli esille paljon samoja haasteita Älykäs kylä -prosessin etenemiselle: termi on suurimmalle osalle vieras ja kaipaa konkretiaa toteutuakseen. Kyläyhteisöissä ei ole resursseja pidemmän ajan suunnittelulle tai se koetaan liian irralliseksi käytännön toiminnasta.

Iltapäivällä esittelyssä olivat energiayhteisöt Itävalasta (Stanz) ja Ruotsista (Haradsback). Lisäksi tapahtumaan osallistuneet kyläyhteisöjen edustajat kertoivat kokemuksiaan, kuinka yhteisöjen jäseniä on onnistuttu sitouttamaan älykkäisiin paikallisiin toimiin ja sosiaalisiin innovaatioihin.

Kuva 1 Michael Fisher (Itävalta) Leader toiminnan rooli CAP strategiassa Älykäs kylä prosessin edistämisessä

Kuva 2 Philip Donner (Suomi) Kuinka sitouttaa paikallisia kyläverkoston avulla

Kuva 3 Maaseutuverkostojen tuki Älykäs kylä -prosessin edistymiselle: nykyinen tilanne, haasteet ja tarvittava tuki EU tasolta.

Lauantai 12.5.2023

Lauantaina tapahtuman osallistujat pääsivät tutustumaan ensimmäisenä päivänä lyhyesti esiteltyyn Stanzin kylään Itävallassa, jossa energiayhteisöä ja älykäs kylä -konseptia on jo onnistuneesti toteutettu.

Kuva 4 Stanzin kylän pormestari Fritz Pilcher: "kyläni on maailma"

Kuva 5 Stanzin kylän keskus

Stanzissa asuu vakituisesti noin 1800 asukasta. Alue on vuoristoista ja metsäistä. Hallintoa johtaa paikallisesti valittu pormestari.

Stanzissa aloitettiin yhteisön osallistamisprosessi vuonna 2016, jossa keskityttiin paikallisen väestön elämänlaadun parantamiseen. Kylä on keskittynyt vihreään siirtymään, joka rakentuu ensisijaisesti paikalliseen uusiutuvan energian tuotantoon. Tuulivoiman lisäksi Stanzilla on runsaasti puusta saatavaa biomassaa, vesivoimaa ja potentiaalisia alueita aurinkoenergian tuottamiseen.

Paikallisen energiayhteisöaloitteen puitteissa Stanz kokeilee paikallista energiamerkkijärjestelmää – joka toimii paikallisena valuuttana – jonka avulla asukkaat voivat myydä ja ostaa energiaa paikallisesti ja joka perustuu blockchain-teknologiaan. Muita teknisiä innovaatioita tutkitaan mm. energian varastointiratkaisuista (lämpösäiliöt).

Kuva 6 Yhteisöllistä asumista nuorille ja iäkkäille Stanzin kylän keskuksessa, ruokakauppa alakerrassa

Kuva 7 Stanzin kylän "tuo tulles, vie mässä" itsepalvelukirppis. Paikallista kiertotaloutta yksinkertaisimmillaan.

Kuva 8 Stanzin kyläkauppa on onnistuttu säilyttämään innovatiivisin ratkaisuin ja suunnittelemalla asukkaiden tarpeiden mukaan.

Stanzin esimerkissä tärkeäksi palveluiden säilymiselle sekä älykkäiden ratkaisujen käyttöönotolle olivat osallisuus ja kunnan hallinnon asukaslähtöinen suunnittelu sekä hankkeiden toteutus. Myös rohkeus kokeilla uutta ovat tuoneet menestystä jo hiipumassa olevalle maaseutukunnalle.

Lisää tietoa Stanzin kylästä klusterin sivuilla: [Stanz factsheet](#)

Havainnot ja pohdinnat opitusta:

Älykäs kylä käsitteenä on varmasti Mansikka ry:n alueella vielä vieras. Klusterin tapaamisessa pohdittiin paljon pitäisikö Älykäs kylä termiä määritellä tarkemmin. Keskusteluissa kuitenkin tuotiin esille, että Euroopan sisällä on erilaisia alueita ja tarpeita. Vaikka maaseutualueiden haasteet saattavat olla samankaltaisia (asukkaiden ikääntyminen ja väheneminen, elinkeinojen ja palveluiden väheneminen jne.), voivat juurisytyt tai esimerkiksi hallinto olla erilaista. Niinpä älykkäitä ratkaisuja ja älykkään kylän määritelmää pitää hakea paikallisista tarpeista lähtien.

Suomessa keskittäminen on pitkälti vienyt kyliltä päätöksenteon kuntakeskuksiin, niinpä kuntien rooli Suomessa on myös Älykäs kylä -konseptin toteutumiseksi tärkeä. Paikallisen tason strategisen suunnitteluun ei kyläyhdistyksillä ole resursseja tai tarvittavaa tietotaitoa riittävästi.

Osallisuudella, avoimella viestinnällä ja kommunikoinnilla sekä rohkealla kokeilulla on tärkeä rooli Älykäs kylä -prosessin etenemisessä. Tukea älykkäiden ratkaisuiden toteutumiseen voidaan

antaa eri maaseutuverkostojen ja Leader- ryhmien toimesta mm. kyläyhteisöjen valmiuksia kehittämällä, hankkeita rahoittamalla ja tukemalla strategian muodostamisessa.

Energiayhteisöistä

Energiayhteisöjen toteuttamiseksi tarvitaan laajaa yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Energiakysymyksissä tiedolla ja sen käyttämisellä on tärkeä merkitys. Jotta voidaan kehittää älykkäitä ja hajautettuja energiajärjestelmiä paikallisesti on tietoa kerättävä riittävästi niin energiantuottajilta kuin käyttäjiltä.

Suomessa energiayhteisöt ovat vielä olleet lähinnä taloyhtiöiden hankkeita, tai yhteishankintana tehtyjä energiajärjestelmiä. Työ- ja elinkeinoministeriö on keväällä 2023 julkaissut selvityksen, missä arvioidaan energiayhteisöjä eri näkökulmista.

Haasteita on vielä monia ja monta käytännön sekä lainsäädännöllistä asiaa ratkottavana ennen kuin Suomessakin hajautetut energiayhteisöt voivat yleistyä. TEM selvitys toteaa: ”Esimerkkinä hallinnollisiin ja käytännön toimintaan liittyvät verotukseen liittyvät kysymykset, sähköturvallisuus sekä laitteistoihin liittyvät huolto ja ylläpitotehtävät... Monessa kohtaa energiayhteisöjen muodostumisen esteenä voi olla niiden hallinnollinen puoli ja käytännön toiminnan järjestäminen. Energiayhteisön hallinnon pyörittäminen voi olla aikaa vievää ja haastavaa, että tavallisten kansalaisten keskuudesta voi olla vaikeaa löytää siihen vapaaehtoista tekijää.”

LÄHDE: [Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja • Energia • 2023:22 Energiayhteisöt ja erilliset linjat Energiayhteisötyöryhmän loppuraportti:](#)

EKOTEKOja -opintomatkalla kuitenkin opittiin, että Stanzin kylän tapauksessa yhteinen ponnistelu energiayhteisön perustamiseksi oli lisännyt myös muuta kehitystä kylässä.

Pohdimme myös matkan aikana mahdollisuutta kylätasolla yhteishankintana tehtävään aurinkovoimalaan pellolle, jota ei viljellä sekä viljelykokeilua asennettavien aurinkopaneelien alle. Ideapaperi hankkeesta luonnostellaan tulevaisuutta varten.

Matkan aikana verkostoiduttiin myös muiden Leader-toimijoiden kanssa ja mahdollisia yhteistyökumppaneita, etenkin Älykäs kylä -teeman puitteissa saatiin uuden toimintakauden hankkeille.

Kontakteja:

Nimi	Maa	Organisaatio	Aihe	Yhteystieto
Primož Kroflič	Slovenia	LAG Raznolikost podezelja	Älykkäät kylät / marjanviljely	Teharska cesta 49 3000 Celje, Slovenija +386(0)51642855 +386(0)34256466 las@raznolikost-podezelja.di las-raznolikost-podezelja.si
Ilvija Asmane	Latvia	LAG Aizkraukle District Partnership	Älykkäät kylät	Lacplesas street 1-37, Aizkraukle, LV-5101 +37128367981 ilvija.asmane@aizkrauklespartneriba.lv www.aizkrauklespartneriba.lv
Peter Plant	Tanska	Torup Ting	Älykkäät kylät, osallistaminen, kestävät elämäntavat	+45 47 98 80 16 Peter.Plant@usn.no peter@roejle.dk